

KÖZMŰVEI ÖDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a nön- tári, — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egészévre — — — — —	8 kor.	—	—
Félévre — — — — —	4 „	—	—
Negyedévre — — — — —	2 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	—

Az országos autonómiai kongresszus.

II.

Megtörtént a fontos actus: a kongresszus a múlt szombaton 69 szóval 53 ellenében, tehát 13 szótöbbséggel a 27-es bizottság autonómiai tervezetét elfogadta a részletes tárgyalás alapjául. Távol voltak 49-en.

Egyházmegyéink képviselői tevékeny részt vettek a tárgyalásokban, de a szavazásban nagyon megoszlottak. Püspök urunk állásfoglalását már említettük s alább még visszatérünk rá. A tervezet mellett szavaztak: Jósika Samu br. világi elnökünk és Kiss Bálint, ellene voltak: Fábíán Sándor nagyprépost és Ugron Gábor; nem szavaztak: Korniss Viktor gróf alelnökünk és Györfy Gyula, a ki beszédjében ismételtlen állást foglalt a tervezet ellen.

A püspöki kar jelen volt tagjai (9), a mint ezt Szmrecsányi szepesi püspök ur kifejezte, azért szavazták meg a javaslatot, hogy tanubizonyságot tegyenek arról, hogy minden lehető módon előkaradják mozdítani az autonómia létrejöttét. A püspöki kar álláspontja egyébként közelebb áll a kisebbség álláspontjához, mint a többségéhez; ez kitűnik abból is, mert az a válasz irat, melyet két év előtt a 27-es bizottsághoz intézett s melyhez most is ragaszkodik s a részletes vitában annak utmutatása szerint ohajt részt venni, megegyezik az ellenzék álláspontjával. A magas püspöki kar ugyanis — mint Szmrecsányi püspök ur mondta, azt kívánja, — „hogy az alapok és alapítványok, melyek ez időszertint a kormány kezelése alatt vannak, valamint az ezen alapokból fentartott intézetek is oly módon rendeztessenek, mint az Erdélyben is gyakorlatban van, — mert a magyarországi kath. alapok és alapítványok ugyanazon eredetűek, természetűek, rendeltetésűek, mint az erdélyiek“.

Volt politikai színezete is az autonómiai vitának.

A katolikusok érdekei egyrésztől az állam- vagy a kormányhatalom érdekei, más részről voltak — ha

nem is kifejezetten — egymással szembe állítva. Hogy a katolikusok érdekei érvényesüljenek, ezt a kormányon kívül minden tényező akarja. Akarja a legfőbb kegyur, a magas püspöki kar, a kongresszus, csak a kormány áll ezen egyöntetű akaratra utjába.

Hétfőn fogtak a részletes vitához s a 11. és 12. §. kihagyásával a 20-ik §-ig mentek, csütörtökön elhagylották a tárgyalásokat, de febr. 19-étől kezdve folytatják. Minket közelebről érdekel a tervezet 7-ik §-a, mely az erdélyi Státusnak a magyarországi autonómiával való csatlakozásáról szól. Ezt a csatlakozást egy részről az erdélyi Státus, más részről a magyarországi autonómia hozzájárulásától tették függővé.

Egyik legnagyobb fontosságú eseménye volt az autonómiai tárgyalásoknak Püspök urunk felszólalása és állásfoglalása. A liberalismus csalfa szelleme megjelent a kongresszuson, azt azonban rögtön elűzte kegyes főpásztorunk, a mikor sajnálatát fejezte ki a szabadelvű államotásnak kath. kongresszus előtt ideál gyanánt való fellálitása fölött. Nagy hatása volt ennek a felszólalásnak s nagy erőt kölcsönzött a kath. érdekekért függetlenül küzdők kisebb csapatjának.

Szólnunk kell még Ugron Gábornak a kongresszuson való szerepléséről, a mely minket erdélyiek szintén közelebről érdekel. Ugron Gábor már sokféle üldöztetésnek volt kitéve, üldözték őt politikai ellenfelei tollal, szóval és teggverrel, ő — mindig férfiasan szembe szállott; a múlt ősztől kezdve még kiméletlenebb lett ez az üldözés; megtámadták vagyonában, vészett hírét költötték a pénzvilágban, ingerelték ellene saját véreit a székelv népet; mi szorongva néztük ezt a rut hajsztát s aggódva vártuk mikor lesz annak vége.

Hála Istennek eljött az idő, Ugron Gábor megjelent és szerepelt egy tisztán erkölcsi testületben, a kath. kongresszuson. Két nagy beszédet mondott s mind a kétszer hatalmas védője és szószólója volt a katolikus érdekeknek. Az első beszédjében egyebek

közt a történet-philosophus éles szemével visszatekint a történeti multba s mint historiai tény emeli ki, hogy Magyarország mindig kath. jellegű állam volt és hódító ereje mindenkor csak a katholicismus határáig terjedt. Ezt a beszédet 400 kath. egyetemi hallgató lelkes felhívás kíséretében terjeszti a magyar kath. intelligencia körében. Nagy szabású volt a második szép hasonlatokkal ékeskedő beszéde is, ebben többek közt arra kérdésre felel: Hol kell keresnünk az önkormányzat módszerét és szervezetét? A magyar geniea, magyar szellemnek alkotásában, ugymond, s oda állítja példának a már két százéves erdélyi autonómiát, a mely mint a páratlan intézmény, az egyetemes egyházban a magyar szellemnek sokat magasztalt alkotása.

Karcolatok

egyházmegyénk 1848—49. évi történetéből.

Írta: Kovács György.
(Folytatás.)

„Zsinati pontok“ 1848. évi július hó 18-án 945. szám alatt költ Meghívó alapján Kovács Miklós augusztus hó 27-én és a következő napokon, mint ismertettük — megtartotta a Kolozsvárra összehívott státusgyűlést.

Ezen Meghívó végén appendixképp ezek foglaltak: „ugyanekkor külön pápi gyűlésben a zsinati pontok is tanácskozás alá fognak vétetni“.

Mik ezek a zsinati pontok? Azok, melyeket Magyar Sionnak őri 1848. június havában Pesten tartott értekezletükön megállapítottak és megvitatás végett, az egyházmegyei gyűlések elé is terjesztendőeknek határoztak s melyeket Kovács Miklós szintén ez év július 18-án 873. sz. alatt papságával közölt, hogy ezek értekezleteik tárgyává téve, az eredményről az egyházmegyei tanácskozás elé jelentést tegyenek — illetve a gyűlés programja összeállításához ily alapon hozzájárulnak.

Erdélyben — már elébb szöszzerint közölt¹⁾ zsinati pontokkal kapcsolatosan tudomásom szerint legtöbbször foglalkozott a kolozsdobokai esp. kerületi papság, kiknek idevágó határozatait, melyeket az egyházmegyei zsinaton tárgyalni kívánt — szintén ismertettük e lap egyik előző számában. (III. sz.)

Azert most rövidke általánosságban csak a gyűlés eredményéről ohajtok beszámolni.²⁾

Mint minden — ugy a Kovács Miklós püspök elnöklétével tartott ezen gyűlésen is — mely a státusgyűlések után Kolozsvárt tartott — két párt működött. Egyik az egyház, másik a kor szellemének állott hatása alatt. Az egyházi szellemnek kiválóbb képviselői voltak Kovács Antal brassói apát és Vitos Gergely kolozsvári káplán. A másik párt vezéréül szerepelt Veszely Károly brassói tanár és káplán, Miklósy Sándor atyhái plebános, Keresztes Márton székelyudvarhelyi tanár, Bardocz János kolozsvári hitzónok — elébb marosvásárhelyi tanár és társaik főkep a tanárok közül.

Kovács Antalék, kik az egyházi álláspont mellett voltak, épen ugy, mint a liberalisabb irányzat képviselői hevesen összemérték fegyvereiket. Azóban Kovács apát és társainak inkább dogmatizáló és morális irányzattal bíró szónoklataik az

ékes beszéd fegyvereit szintén jelesen forgató Bardocz — Kereszteseknek a lázas rohamaival működő korszellem által áthatott elenbeszédekéi alatt: „meglapultak, elvesztették ohajtott hatásukat. Bardocz — Keresztesek do minállokká nőttek ki magukat s így elbukott a konzervatívabb egyházi álláspont, a kolozsdobokai papságnak már ismertett javaslatainak tuliberális jellegű részletei is határozattá emeltetvén. — E lett a sokáig humoros emlegetett kolozsvári concilium eredménye. — Hiszem, hogy az erdélyi papság szabadlevél képviselők által kivívott ezen eredmény szellemet és példát más egyházmegyék hasonló gondolkodású testvéreiktől nyert. Ilyen ohajjai voltak a budapesti összes papságnak is. Ezek kívánalmak közt szintén ott volt az espersek szabadválasztása, a pápi jury, az egyházi hivatalos diszruha (reverenda) a hivatalos tisztelgés világi ruhája (átilla, nadrág, kalpag) stb. — Ily reformokat nálunk hűt esp. kerület tett magáévé. (Ily mozgalmakról olvass többet Vargyas Endre „Magyar szabadságharc története“ című műve 282—291. lapjain.)

De ezen gyűléssel tovább részletesebben nem foglalkozom, hanem mégis szellem és irányányára ide iktatom Betegh Imrének — az akkori időkben számvevő és püspökirodai tollnok — következő találó kritikáját: „1848-nak levegője a szabadság — inkább szabadosság miázmájával tele volt, s minden nemzet s a társadalomnak minden osztálya élvezni ohajtották a szabadságot a vágyak teljes mértékében. Innen lett, hogy mikor a világ szabadságra törekedett, az egyházi emberek is korlátlan szabadságra vágytak. Reá rohantak a kedves jó püspök Kovács Miklósrá, hogy hívjon össze zsinatot s kénytelen volt ezt megtenni. E klasszikus zsinat határozatai között áll: a papok nősülése, szakáll bajnusz viselese, az esperseknek a districtualis gyűlés általi választása és sok oly kényes dolog, melyek, egy provincialis zsinat hatáskörén tulesnek, de hiába! A szabadság mantája ezeket mind kívánta! (Levél 1882. XII. 19.)

Ilyen eredmények vannak, lesznek a legszentebb érteletek és eszméknek is, ha félreértetek, helytelenül magyaroztatnak vagy ha épen firmajuk alatt a felkorbácsolt szenvedélyek kerülnek ideig-óráig felszámra.

Tehát eme gyűlés egy zavaros átomhoz volt hasonlítható, melyből midőn felbred az ember, háát ad az Istennek, hogy álma nem teljesült. Így jártak e gyűlés határozatai is a rákövetkező időkben. Almodozások maradtak, melyek megvalósulásai soha sem hoztak volna ádást az egyházra. — Midőn a gyűlést a sokak által ismert Keresztes Márci bátyánk előtt, ki mint fiatal tanár ott követi minőségben szerepelt, előhozták, azt szokba mondani: „vessünk fátyolt e gyűlés eseményeire! Magna ilorum pars fui, sed juvenus ventus!“

Kovács Miklós püspök. Jelen Karcolataimban néhány sort tartozom szentelni a jó püspök Kovács Miklós emlékének is. Nyájának valódi jó pásztora volt.

Mindenek előtt, hogy hívei és papjai helyes és megfelelő politikai magatartást nyerjenek és kövessenek s a fontosabb politikai eseményekről tájékozást bíranak, ajánlja a jó lapokat — a „Katholikus Néplapot“ és a „Néparbatot“ — sőt ezeket minden esperesi kerület számára saját költségén meg is rendeli.³⁾

A magyarhoni katolikus mozgalomnak folyamát éber figyelemmel kísérte. — Mint láttuk az esztergomi zsinatra szóló előértekezleti pontozatokat, valamint az autonómiát sürgető folyamodási körözvényeket megbeszélés és felterjesztés végett pontosan közli magyarával, írván: „Tudva vannak azon nagyszerű események, melyek a legközelebbi időkben Európa országainak legtöbbjét megrázkodatták. Ezen nagyszerű mozgalom következtében a nyolcszázados magyar alkotmány is tetemes változáson ment át, mi az általunk is forrón ohajtott Unto létesülésével Erdélyben is hasonló változást fog előidézni. Ezen általános és gyökeres átalakulások komolyan szólítják fel a magyar anyaszentegyház minden hű fiát, hogy mivel az egyháznak a polgári álladalom iránybani külviszonyai a fenérintett okból változni fognak, sőt sok tekintetben

1) Köznyelv-élés idei 2-ik sz., 12 l.

2) Néhai Keresztes Márton volt principalisom szóbeli közlései és Betegh Imre 1882. évi dec. 19-én kelt levele alapján. Ez kiválóan ismert, mint volt aulicus fiatal pap az akkori viszonyokat, előbbi pedig nagy szereplő volt az akkori idők mozgalmaiban.

3) 872—1848. sz. rendelete.

az egyhá. saját érdeke miatt változniok kell; a törvényesen kimondott egyenlőséget és szabadságot Egyháza részére ugy használja fel, hogy azok védpajza alatt a nyolc század vi-barai közt rendül-letlenül megállott magyar egyház annál dí-sőbbben viruljon fel.⁴⁾ Ezért felhívja a papságot az egyház igényei és jogainak komoly védelme és kételmézésére illető magas helyen; de azért bölcsen inti őket: „mivel célunk senki jogait nem bántani, a mienként pedig védelmi erőlesen nyitlan; azért intelek az Ur Jézus nevében, hogy az időt jól megválaszszátok, a körülményeket gondosan kihasználjátok. Vagyázatok, erősen álljatok; a jóban állhatatosok legyetek, a papságot dicőítsétek meg, a hitet megőrizzétek, a szeretetet minden irányban gyakoroljátok.⁵⁾

Ha ily ir, így lelkesít a püspök a komoly viszonyok közt. — Ha óhajtott céljait mindenben el nem érhetette, nem az ő hibája: a korszellemé volt. —

Midőn a szabadságharc kiűtött, nagy fájdalmat okozott főpásztori szívének, hogy hosszú időn át nyájának közvetlen kormányzata a háború viszonyok miatt lehetetlen volt. Ezért Kedves István kánonok és kolozsvári plébános bizta meg helyettesítésével. Ezen kelyettesítés az udvarhelykerületi papság el nem ismeri,⁶⁾ s így a fejelelem el lazulása is keserlten érintette atyai szívet.

Ily viszonyok között aztán nem csuda, hogy egyházi téren az ügyek kezelése és menetében bizonyos pangás, sőt fenakadás következett be.

A szabadságharcok közepette az iskolák bezárattak, a papnövédek hazabocsáttattak, minden érdeklődés a haza és szabadság megvédése körül összpontosult. Tanár és tanítvány egyformán fogtak fegyvert s küzdöttek és vértettek el a hazáért, vagy később ettek a büjdosás keserű kenyerét és viseltek rabbiüncseket. . .

És a hiveivel való érintkezésői elzárt püspök mit tehetett ily viszonyok között?!

Szenvedett, busongott, főprengett nyája, pásztoraik s a haza veszedelme miatt. Vigaszt imában talált. Erre serkentette papjait a kitört harcok előtt, — alatt és erre hívja fel a zsarnokság diadala után is. „Mádkozzatok — mondja — érettem, kit a lefolyt tizenegy hónapok véres zivatartjai egésze-gem és minden javamból kifosztottak.“ —⁷⁾

Eme 11 hónap közül legfájdalmasabban hatott az agg főpásztor atyai szívére, különösen azon egyhónapnyi idő, mely alatt a vár ostromzáróva levén püspöki működése és hivei e papjaival való érintkezésben teljesen akadályozva volt. Ez idő 1849. június 24. és július 25. közt napok voltak. Június 24-én kezdette báró Stein ezredes és a magyar sereg parancsnoka ostromoltatni s bombáztatni a várat s bár lo-vegei már másnap délután elfogytak — de mégis a körül-záróással csak július 25-én hagyott fel — elvonulva a vár környékéről.

Ezen ostrom első napján egy racheta becsapva a püspöki istállóba, ezt felgyújtotta. A tűz csakhamar átcsapott a residentiára és erős szél tevén, ez átfutta a szikrákat a szé-kesegyházra, a pénzverdere, a várparancsnoki székelyre, az iskolák és seminariumra, valamint a zárdára⁸⁾ ugy, hogy a lángok előltatása csak nagy nehezen sikerült a vár őrsé-gének, kiknek élén állott Horák tábornok, helyettesével August ezredessel, kik mellett még segédkeztek Doma-szewszky műszaki százdos, Knebel tőparancsnok és Rczehák tüzérségi őrnagy stb. — Tábort lelkész Thaison nevezetti pap volt, ki a napok szomorú eseményeiről pontos naplót ve-zetett.⁹⁾

4) 1878. Pünkösdi hó 1-én kelt rendeleto.

5) 1848. Pünkösdi hó 20-án kelt rendelet.

6) Kedves István ideiglenes püspöki helynök levele 1849. június 19-ről 1.3. szám alatt Antalffy esperesi helynök és szentléleki plébá-nushoz.

7) 214—1849. számú püsp. rend.

8) A vár keleti részén állott akkor a ferencrendűek (Capistran-íták) zardaja. Ennek emléket még a 70. években hirdette az egyez-vezett *Franciscaner-Gasse*. Nem tudom, az új utcaelkeresztelés fen-tartotta ennek emlékezetét! ? — Nem Szerk.

9) „Parti alese din Istoria Transilvaniei de Georgiu Baritiu, Vol.

A papjai és hiveitől elzárt püspöknek e válságos napokon hű bajtársai és szive szomorúságainak részesei volt-ak káptalanuán ott székelő tagjai: Veszprémi Pál prépost apát és éneklőkánonok, Loseiner Nep. János őrkánonok, Gyárfás Miklós főesperes kánonok és Gyenge Imre mester-kánonok.

A fiatalabb generációból pedig következők alkották a főpásztor környezetét, illetve irodaszemélyzetét: Müller Ede káplán és papnevelői lelkijátya, Lónhárt Ferenc udvari pap s Bethég Imre számvevő és tolmák.¹⁰⁾

Együtt keseregtek ezek a megtörtött kedélyű jó atyá-val a püspöki székely, egyházmegyénk és hazánk alkot-mányán ejtett csapások hatása alatt: Deu: veniunt gentes in haereditatem tuam, poluerunt templum sanctum tuum: posterunt Jerusalem in pomorium custodiam (Ps. 78.) És vár-ták, soványgáták hazánk jobb sorsát s egyházmegyénk boru-jára derűsebb képét a vigasztalás angyalának.

(Polyt. köv.)

Apróságok.

(Közl: Oriens.)

— „Mulattatva oktatni;“ ezt kívánja ma az olvasóközön-ség minden jóra való íróitól. A mulattatásnak pedig föfeltétele a szép, melynek hatása kellemes feszültségben tartja kedélyün-ket; a mitől tehát mulattatást várunk, annak minderekelőtt a szépség könnyed, megnyerő alakjában kell megjelennie. A mulatsággal pedig csak egy társul az okulás, ha szép a jóval és igazsággal egyesülten hat. Az irtes szépség hatása hiú káprázat lehet csak, soha sem valódi élvezet. Iránytalan, té-tova mozgásba hozza a kedélyt, — s a miben gyönyörköd-ni vélünk, a fölvert hullámokon játszó képzelem szeszélyei-nél nem egyéb. A mit a mozgás elcsendesül s leül a kép-zelem, — a legjobb esetben az egészből semmi sem marad; valami sokszor megesis azonban, hogy a hullám nagyon is magasra vert s míg a partról szennyet, gort söpört magával, egy-egy drága gyönyögt meg kivetett. Silány gyönyör tehát az ilyen, vagy éppen veszteség.

— Nem ugy a valódi szép, mely mint a napsugár a fényt és éltető hőt, ugy hozza magával mindig az igazat s a jót. Hatása alatt földért a lélek s jászva szedegeti ismereteinek tárbázába a legbecsesebb igazságokat; — és a szív mint hajlatra a virág gyönyörrel nyílik érintésére s kelyhé-be észrevétlenül a jónak illatos méze gyülekezik. A kedély mozgása nem iránytalan csapongás többé; inkább azon esen-des hullám-játekhoz hasonlíthatnám, mely a víz alatti világ számára az életet közvetíti.

*

— Egy nagytekintélyű tudós az olvasás céljait általán e három osztályba sorozza: vagy az elmélkedés lelki gyö-nyöréi, — vagy az ékes szólas tükélyesbítése, — vagy ok-szerűbb vezetése ügyeinknek. Pusztán szórakozásból olvasni nem egyéb, mint egy tisztesegebb neme a naplopásnak. (V. Baco.)

*

— Lord Byron unokája, lady Blunt, néhány év előtt visszatért a kath. egyház kebeibe. A londoni „The Catholic Times“ idevonatkozó megjegyzése szerint mindenesetre feltű-nő, hogy az angol irodalmi élet két kiválóbb jeleának — Walter Scott és Lord Byronnak unokái „Róma rekutái“ so-rába lépnek. — Annyi bizonyos, folytatja az említett lap, hogy maga Walter Scott épen egy, mint Lord Byron vonza-lommal viseltettek a kath. egyház és pápaság irant. Midőn 1832-ben Walter Scott Rómában volt, közvetlenül halála előtt, barátja ms. Cheney szándékozott őt a papának bemu-tatni. Ekkor történt, hogy Cheney említett barátjának, mily

11. p. 504—516. §. 58.* És „A modern Magyarország“ (1848—1896). Írták Márki Sándor és Bekács Gusztáv. III. K. III. f. 312. lap.

10) Bethég Imre pléb. levelei 19. dec. 1882.

érdeklődéssel viseltetik iránta XVI Gergely pápa, Walter Scott kijelenté, hogy ő a Szentatyát, mint Európa legrégebbi fejedelmét kiválóan tiszteli és ha egészsége engedé, bizonyosan bódola át is fogja tenni a pápa előtt. Nemsokára azonban megbalt. — Hat bizony az való igaz, tehetjük mi hozzá, hogy a valódi nagy szellemek mindig fölismerék a kath. egyház és pápaság intézményeiben az isteni alkotó kezet; sajnos, hogy némely tekintetek útját állották legtöbbször annak, hogy értelmük meggyőződését és szívök sugallatát kövessék is!

— Az óra, melyben valamit tanultunk, habár el istínt, de nem mult el — mintha semmivé lett volna; megfelelő értékét bírjuk abban, a mivel lefolyása alatt szellemünk gazdagodott. — Általán drágának szokás mondani az időt és az is. Annnyit ér mindig, amennyibe értékesítettük; s amennyiben ezt tenni elmulasztók — oly mértékben drága veszteségünk. „Az idő annyit ér, mint az Isten,“ mondja egy régi író. Mert az időben megérdemelhetjük Isten bírást, amire az időn kívül nincs lehetőség. „Az idő pénz,“ mondja az angol közmondás. E maxima az előbbi magasztos axiomától anyagias irányónál fogva nagyobb hátramarad ugyan; egyben azonban nyilván megegyeznek: az idő értékét mindenik abban fejezi ki, amit leg többre becsül, s amit folyása alatt megszerezni ohajt.

— Testi és szellemi szükségleteink kielégítése csak rokon lények érintkezése által lehet. Valamint a legangolóbb lelkese-déstől soha meg nem tüzésül a vas, és akármilyen éles elmével le nem metszhető cédnadról a legkisebb bogot: ugy a szellemet is éhen hagyja a mi anyagi; igényei csak saját világából elégíthetők ki; csak szellemtől fogadhat el idomító, nemesítő befolyást. Világos tehát, hogy a phosphor sem sugallhat egyetlen egy fia gondolatot sem. „Senki sem adhat azt, a mije nincs.“

— A józan kritika szabályai azt tartják, hogy régi iratok értelme nem a századokkal később élt nemzedékek felfogásához idomítandó, hanem a kortársak felfogásából hűvelyezendő ki. A kor viszonyai, az intéző körökkel való érintkezés a közvetlenség oly előnyét adja meg a kortársaknak, melylyel az utókor nem rendelkezhetik. Egy írott törvényből is az utókorra nézve kötelező szabályként csak annyit marad fenn, mennyi abból a gyakorlati életbe átment. A mit az élet nem tartott fenn, az elvesztettek, megszűntnek tekintendő. A gyakorlat optima legum interpret. Semmi sem veszélyesebb a történelemben és a régi jogi állapotok megbírálásánál, mint a mai szellemet, a mai kor felfogását bevinni akarni rég elmúlt idők szellemébe és az akkori intézményeket és intézkedéseket a mai kor felfogásához mérni.

— A török, egy szellemesen csövegő írónk szerint, különös csodás szerkezetű instrumentuma szervezettűnknek. Benne turbékól az ébredő szíremet gerlicéje s bűg a megcsalott szív bőlömbikája; benne rikacsol az „óh népes“ patriotikus kokárdája, kukorikol a liberalis politika szélkakasa, kőkodácsol a keveset tojó államtértni bölcsesség fiastyukja és gagó a kapitolumi ludak serege. Benne csicsereg a tengelice, cimbalmoz a csalógány, pitypalatylol a fűtrj, habog a bagoly és vijjog a vérese. Benne béget a bárány, fűvölt a farkas, brummog a medve, ordít a tigris, csabol a fityos orru mopszli és a csajtos kuvasz, sőt néha a „halál kutyája“ is. Benne sir a hegedű, eped a fuvola, cikázik a hárfá, olvad az orgona, tremolozik a harmonium, rikit a kiutnora, bőlömböl az oboa; benne fisztláz a tenorista s trilláz minden diva.

— A vallástól független erkölcsörl ezeket mondja egy német bölcsész: „Borzasztó ez elv az ő gyakorlati jelentőségében; oly borzasztó, hogy borderejének teljes átértése mellett — az emberi nem iránt való pokoli gyűlölet kívántatott hozzá, annak kimondásától vissza nem retenni. E néhány

szóban oly revolutio elve van kifejezve, melynél pusztítóbbat gondolni sem lehet. Elv; mely az egyes embernek a sivar vizasztalanságot és kétségbeesést, a társadalomnak életforrásai teljes elapasztását s a biztos erkölcsi éhhalált helyezi ki látásba.“

— *Hítellenség — hit.* „Mindama korszakok, melyekben a hit uralkodik, fényesek, szivlekesítők és termékenyek, a kortársak és az utókor számára. Ellenben mindazon korszakok, melyekben a hitellenség ügygyel-bajjal nyomoruságos gyűzelmert aratott, mert hogyba pillanatnyilag fénykérrel dicsekszenek is, eltűnnek az utókor előtt, mert termékeny dolog ismeretével senki sem szeret foglalkozni.“ (Göthe.)

— Ha kezembem volna a hitnek igazsága, kiárasztanám azt hazámra. En reszemről ezerszer jobban szeretem a hívő nemzetet, mint a hitellent. Egy hívő nemzet jobban lelkesedik a szellemi tettekre s nagyobb hősiségre képes, ha arról van szó, hogy nagyságát védelmezze.“ (Thiers.)

TANÍTÁSÜGY.

A kath. tanítók és az államsegély.

Ugy látszik kath. tanítóink között még mindig nagy számban vannak olyanok, kik nem akarják megérteni azt, hogy a fizetésük kiegészítéséhez nyújtott államsegély az egyházhoz való viszonyukat epenségesen nem változtatja meg. Így tehát csak a levegőben való kapkodásnak kell vennem, hogy bizonyos függetlenséget vének feltalálni kath. tanítók kötelezettségeik és függésükkel szemben.

Szöböl ért a magyar ember s azért kartársaim, kik velem szemben ellentétes véleményben vannak, ne vegyék rossz néven, ha ridegebben szölok a tárgyhoz.

A mi az államsegélyt illeti, először tudnia kell minden tanítónak, hogy az erről szóló 1893. évi XXVI. t. c. pusztán a tanítói fizetés törvényes rendezése céljából hozott és pedig egy felől azon ökből, hogy a tanítók anyagi javadalmaszán lehetőleg lendítsen, másfelől pedig, hogy a szegénységgel küzködő iskolafentartóknak a nyújtott segély alapján lehetőleg tegye egyrészlől iskolák kifejlesztését, másrészlől tanítóknak kevesebb küzdelemmel járó megélhetését. De a törvény egyetlen szakaszában nincs kiköve, hogy a nyújtott segély ellenében a tanítónak az egyházhoz való viszonyában, tehát kötelezettségeiben ebben vagy abban a dologban függetlenítették.

Igaz ugyan, a törvény a nyújtott államsegélylyel szemben a tanító feyyelmi vétségének szempontjából feállítja az eseteket, melyekben a közoktatási kormányzat részéről a tanító fölötti bíráskodást magának involválja, de ezen rendelkezésében is teljesen tiszteletben tartja az egyházhatóságoknak is ebbeli jogait; miért is az egyfittes eljárást állapítja meg a nélkül, hogy a feyyelmi vizsgálat azon módokat, melyek meg a helytartótanácsi rendelet alapján vannak érvényben, megbolygatná.

Ami pedig azokat az eseteket illeti, melyek a törvény 13. §-ában foglalvák, nem hiszem, hogy akadjon a tanítók sorai közül egy is, a ki függetlenítettni ohajtana magát akár az egyháztól, akár az államtól.

Valláserkölcsi élet, tisztí kötelességek szempontjából pedig a tanító kizárólag az egyházi hatóságok rendelkezése alatt áll, annyira, hogy ha e tekintetben az állami főfelügyelet hiányokat, bajokat constatál, pótlásuk, orvoslásuk végett mindenkor az illetékes főpásztor keresi meg. — Ez a tény is legjobban igazolja állításom igaz voltát.

De nem is lehet máskép, mert hisz a kath. iskolák és azok személyzete, tehát a tanítók fölötti hatalma az Egyháznak az 1868. évi XXXVIII. t. c. 12. §-ában gyökeredzik. És ezen törvényes jogalap folytán a kath. tanító sem el nem

vonható, sem a tanító magát el nem vonhatja azon viszony alól, mely a kath. iskola, annak tanítója és az egyház között törvényes alapon fennáll!

Azútnán azt is tudnia kellene minden tanítónak, hogy az államsegélyt nem a tanító kérésére, hanem első fokú fellettes hatóságának kérésére és pedig mindenkor a főpásztor jóváhagyó engedelméből adja meg a közoktatásügyi kormányzat. A mi tehát nem más, mint az egyház jogainak épségben tartása.

Es különösen meg kell jegyezmem, hogy a főpásztor az államsegély engedélyezését a következő klausulához köti, a mely szerint az államsegély kérhető és adható, „azon háttározott kikötés mellett mindazonáltal, hogy az iskola vagyona a r. k. hitközség elidegeníthetlen vagyona maradjon és továbbá, hogy sem az iskola r. kath. jellege, sem az iskolafelantató jogai semmiféle esorbat ne szenvedjenek.“

Tekintve pedig, hogy az államsegély ezen kikötés fentartásával engedélyeztetik: teljesen nyilvánvaló, hogy a kath. tanítóknak az Egyházhoz való viszonya nem eseti változás alá, a hogy azt némelyek gondolják.

És ha nem eseti, annak természetes következménye, hogy az államsegélyben részesülő tanítónak az Egyházhoz való viszonya éppen olyan, mint az államsegélyben nem részesülő, tehát a kath. tanítói körök gyűlésein mint egyház-hatóságilag kötelezett tag megjelenni tartozik, azután a gyermekeket is köteles az isteni tiszteletekre vezetni s ott megjelenni — szóval mindazt megtenni, a mit a törvény és kath. Egyház joghatósága neki előír.

Aki nem teszi, az a fegyelmi vizsgálat veszélyének teszi ki magát.

Es nekem nagyon furának tetszik az, hogy a mit az államkormányzat teljes mértékében respectál, akad kath. tanító, ki azt akár kétségbe vonja, akár azzal ellentétes álláspontra helyezkedik.

Uram, az igazi tanítónak legszebb tulajdonsága: a törvény és jogismeret, legszebb erénye azoknak megtartása.

Bertalan Vince.

KÜLÖNFELÉK.

— **Kinevezések.** Püspökünk az igazgatótanács-csal egyetértve Büchler Pál, Domby Lajos és Jánosi Gerő — okleveles helyettes tanárokat a marosvásárhelyi róm. kath. főgymnasiumhoz rendes tanárokká nevezte ki.

— **A magyarországi katolikus egyesületek országos szövetsége,** a mely tavaly alakult meg, hogy irányítója, vezetője legyen társadalmi munkájuknak, kéri a magyar katolikus közönséget, hogy tanácsért a szövetséghez forduljon, a melynek irodája Budapesten a Molnárutca 11. száma alatt van. A szövetségnek messze kibátó feladatai elérésére a központi iroda fűntartására anyagi eszközökre van szüksége. Egy anyagilag erős és hatalmas központ, melynek elegendő eszközei vannak országos akciók kezdeményezésére, vezetésére, intézmények alkotására, egyesek fölsegítésére, a munka szervezetének fölállítására: óriási befolyással lehet a katolikus társadalmi munka fölledülésére, a katolikus reorganizáció nagy fontosságú munkájának fölvirágoztatására. Ezt az anyagi eszközt a magyar katolikus társadalomtól kéri a Szövetség. Alapszabályai értelmében a szövetség pártfogó tagjai lehetnek egyes személyek, testületek, erkölcsi intézmények, a kik a Szövetség fűntartására évenként legalább 200 koronát fizetnek. Pártfogó tagok pedig lehetnek, a kik a szövetség fűntartására évenként legalább 10 koronát fizetnek. A ki teheti, lépjen be tehát a szövetségbe. Tagul való jelentkezések, tagsági díjak s más adományok a központi irodába küldendők.

— **Szent Antal-kenyere.** Az a dicséretes mozgalom, mely szent Antal tiszteletével kapcsolatban igyekezik segíteni az emberi nyomoron, itt-ott igen szép sikereket

mutathat föl. Így *Kolozsvárt a minorita templomban levő Szent-Antal perselyében az 1900. és 1901. évek folyamán 4857 k. 39 fillér* gyűlt be. Ezen tetemes összegből a pénzükezelő bizottság különösen élelmi szereket, tüzelő anyagot juttatott a segítségére rászoruló szegényeknek. A kenyerosztás minden szombaton történik, a mikor minden alkalommal 125 kenyeret osztanak ki. Pénzbeli segítés csak a legtrikább esetben történik. A kiosztott segítségen kívül a pénzükezelő bizottság még 6-7 teljesen munkaképtelen elagott asszonyt egy állandó lakáson tart. Teljes elismerésre és hálára érdemek a pénzükezelő bizottság tagjai is, a kik a keresztény szeretetnek ezt a könyörületlen munkáját irányítják s a begyilt adományokat a kellő helyre: szűkölködők kezébe juttatják.

Sz.-Udvarhelyt a legközelebbi multban Jung Cseke Lajos apát-plébános védősége és György József szent-fereuc-rendi zárda-fő elnökelete alatt megalakult Szent-Antal társulat jan. 21-én este 7 órakor a róm. kath. elemi iskola nagytermében sikerült szent-Antal estélyt tartott. Az elnök megnyitóját szépen előadott szavazatok és ének-számok követték, közben pedig Rosnyai Barnabás sz.-fereuc rendi áldozár tartalmas felolvasása hangzott el. Az ünnepet a védő apát-plébános hatóság beszéde rekesztette be. Hasonló estélyt tartott a szt.-Antal-Társulat jan. 28-án, melyen igen változatos műsor gyönyörködtette a közönséget.

— **Az alsófehérmegyei r. k. tanítóegyesület pályafutói:** 1) Minő befolyást gyakorol a szülői ház a gyermek valláserköltés nevelésére? *Jutalma* 20 kor. 2) Mi módon lehetne az alsófehérmegyei r. k. népiskolák mellett falkolákat létesíteni? *Jutalma* 10 kor. Ezen pályadíjakra csak egyesületi tagok pályázhatnak. A pályaműveket apr. 15-ig be kell nyújtani az egyesület elnökségéhez.

— **Halalozás.** Igaz részvételt váltott és tesszük közé a következő gyászjelentést: „Az erdélyi Sz.-Fereuc-rendi Tartománya és a marosvásárhelyi zárda tagjai szomorodott szívvel tudatják, hogy kedves jó testvérük nagytisztelendő *P. Szekes K. Anaklét* rendi áldozár, kiérdemült főgymnasiumi tanár élete 63-ik, fölszentelt papságának 34-ik évében, a baldoklók szentségeinek áhítatos fölvetéle után f. hó 27-én d. n. 3 órakor hosszas, de békés türelemmel viselt szenvedés után az Urban csendesen elhunyt. Hült tetemei f. hó 29-én épen születése napján, d. e. 10 órakor a gyászszertartások és az engesztelő szent mise áldozat bemutatása után fognak a zárda sírboltjába örök nyugalomra letéteni. Aلدott emléke élni fog a rendi tagok és volt tanítványai szívében; mert ugysis mint tanár, ugysis mint zárdafőnök és lelkes példányképe volt a munkásság, áhítat, alázatosság, testvéri szeretet és türelem erőnyeinek. Az Ur Jézus, kinek bugzó sáfára volt, legyen fáradozásának hő jutalma. Az örök világosság fényeskedjék neki! Maros-Vásárhely, 1902. január 27.“

— **Az éjjeli templomozás protestáns szempontból.** Minden kommentár nélkül közöljük az „Erdélyi Protestáns Lap“ legújabb számának ezen cím alatti elmefuttatását, mely imigyen hangzik: „Az evangéliumokból sehol sem látszik, hogy az Ur Jézus korlátokat emelt volna az istentisztelet helyére és idejére nézve. Az a szokatlanság és a kath. szertartásokra emlékeztető mechanikai kényszer, hogy kálvínista templomban nyertya éjgen, nem lehet akadály a vallásos lélek megnyilatkoztatásának, hiszen a lényeg az, hogy kihez és miképpen imádkozunk, nem pedig a külső szertartás. Ha azon szűkívegen keresztül nézzük az éjjeli templomozást, a mely ebben katolikus színezetet lát, ha a kíváncsiság nyitattja meg velünk a templom ajtaját s hívja be oda a közönséget: eltűnendő az eljárás, mint a protestantizmus szellemével össze nem egyeztethető aktus, de ha igazi, nyílt kálvínista érzelem vezet a híveket a templom felé s ha vallásos szűkívegerzetüket abban a puritán tisztaságban akarják kielégíteni este is, mint nappal a templomban, én részemről nem látok abban semmi megbotránkoztatót, sem a protestantizmus szellemével össze nem férőt, hogy este, vagy éjjel is, ha az alkalom úgy hozza magával, templo-

mozni ne lehessen. Sőt tovább megyek, népeesebb egyházközségekben, hol a templom a közönség utjába esik, este egy bizonyos óráig nyitva tartható és kiváltható volna prot. templomunk is abból a szempontból, hogy ha valaki a templomban akarná esteli imáját végezni, lehessen alkalma pap nélkül is a templomot igénybe venni, hiszen elvégre is a mi templomunk is, mint az istenháza és az imádkozás helyei: nyilvános helyek s nem profanálódniának s reudeltetés-sókból nem vonódnék le semmi, ha a vallásos lélek gyertya vagy lámpafény mellett látogatná is azt meg. — „Welche Wendung durch Gottes Fügung!“ — kiálthatunk fel mi is ezek halálára. Ime valóban „a vakok kezdenek látni, a sánták járnak, a poklosok tisztulni s a halottak feltámadni.“ Et orta est lux magna in loco caliginoso! —

— **Teljesen igazza van.** A Magyar Tudományos Akadémiának, urja a kolozsvári „Ellenzék“ jelenleg 221 tagja van. Ezek közé csak 8-at választottak be olyan férfit, kik az erdélyi részekben viszik előre a tudományokat. Ez a csekély létszám pedig nem azt jelenti, hogy az erdélyi részek közönsége nagyon hátraáll a tudományok művelése terén, hanem csak azt bizonyítja, hogy a M. T. A. teljesen el van maradva az igazságtól, és méltányosság szolgálatától és jóformán arra szolgál, hogy négy százalék kivételével, kizárólag bentlenteseit öveze a dicsőség glóriájával. — Hát nem-e teljesen ugy van?

— **Óltáregyesületi hírek.** Annyi szorgos női kéz van, mely sok-sok fonalat fogyaszt és nem egy öltést varr. Azonban — ha az ember ezen számtalan ügyes kézre gondol s aztán lelekedni arra a sok sok szegény templomra és templomcskára tekint, a melyekben a legszükségesebb egyházi ruhák, sőt bizony a legegyszerűbb óltárterítők is hiányzanak, akkor észrevételül fájó gondolat kél a szívből s az ember érzi, hogy azt kell kérnie az Údvözítőtől: Uram bocsássad meg e nagy hanyagságot! Nem lehetne ez ezután másként? Nem lehetne e bajon segíteni? Bizony lehet és pedig lehet csekély fáradsággal és szerény eszközökkel. Csak jóakarattal kell; s hiányoznak az azoknál, a kik különösen tisztelik és szeretik a legméltóságosabb Óltárisztséget? Bizonyára nem!

Mindig voltak nemes és isteni szetettől lángoló nők, a kik dicsőségöknél tekintették, ha kezük munkájával Isten házát ékesíthették. Hiszen tudjuk a Bold. Szűzről is, a jeruzsalmi templomiskola szende növendékéről, hogy ő hasonlóképen mint a templomiskola többi növendékei, a templom belső felékesítésére s a papi ruhákhoz varrogatott és himzett. Minő ügyes és szorgalmas volt s mily boldogító örömmel tette mind a t, minthogy mind a legfőbbeségebbek dicséretére és dicsőségére szolgált! — És minden század megemlékezik olyan nemes lelkekről, kik nem csupán ajkukkal mondták: „Uram szeretem házad fényét“, hanem tetteikkel is megmutatták. Nálunk hála Istennek, már sok helyiségben alakultak óltáregyesületek, melyeknek tagjai buzgóan dolgoznak az óltárok felékesítésére. Sokat tesznek ezek Isten dicsőségére, de minden szükségletet nem elégíthetnek ki. Másoknak is közre kell működniük; serdülő leányok (p. o. a zárdákban!) sőt gyermekek is, ha a tő forgatásához értenek, munkálkodhatnak az Údvözítőnek. Ha őszintén szeretjük az Údvözítőt ott a tabernakulumban, ha tiszteljük a szent helyet, melyen napokint a legszentebb áldozat mutatatik be, akkor meg-szíveljük e néhány sort.

Némelyek ugyan azt fogják mondani: „Nem érek rá“ s talán méltán. Nem is kívánja okos ember, hogy olyan leány, ki reggeltől estig otthon vagy a földelen van eltozgatva, még ruhákat is csináljon, vagy, hogy az olyan anya, kinek sok gyermekéről kell gondoskodnia s bőven van elszagotott szoknyácskákou s nadrágokou mit foltozgatnia, még a templom számára is varrjon. — De őszintén szólva, bizony hányan vannak, a kik nem felelnek így Isten előtt lelküismeretük szerint, hogy „Én nem érek rá?“ — Hány óra telik el télen-ségben? Hány megy csupán arra, hogy másokkal haszlatlanul tereteréljünk vagy pláne, hogy szeretetfelen szavakkal a

felebaráti szeretet ellen vétünk? Hány drága órát habránunk el cifrázkodásra, haszontalanságokra s hiúságokra? Mind-mind-erre akad időnk, csak az isteni Údvözítő számára, a ki méretünk elhagyta az eget, 33 évig e földön élt, a ki érettünk 33 éves óráon át a keresztényen fűgött, ennek az isteni Údvözítőnek számára nem marad egy órácskánk?

Egy másik ellenvetés meg így hangzik: „Az Istenháza számára munkálni pénzbe kerül, s nekem nincsen“. Sokakra nézve ez áll is, de nem kevesen vannak, a kikre nem talál. Nézzük csak, mily pompás ruhákban jönnek sokan a templomba a szentmiseáldozatra! Bizony, minő finom selyem s vászon csipkék sőt sokszor minő himzések, melyek napok s hetek munkájába kerültek, — vannak romlandó testtlkűn. Ott az oltáron pedig a terítők, melyeken az Isten báránya nyugszik, olyan szegényesek, sőt hibásak ugyannyira, hogy második jászolnak tetszik szegénységben s nélkülözésben. Nos hát? Betlehem szívtelen lakóihoz akarunk hasonlítani, kik nem törődtek a gyermek Jézussal a jászolban, avagy a jámbor pásztorokat és a három szent királyt akarjuk-e utánolni, kik örömmel tették le ajándékaikat az isteni kisded lábához legjobb tehetségük és nagylelkű szívük sugallása szerint?

Végül némelyek azt mondhatják: „Én nem értek hozzá, hogy egyházi ruhákat készítek, s nincs is honnan megtanulnom.“ Nos az itt elmondandók célja lesz kisegíteni e bajból.

A ft. óltáregyleti igazgató urakat kérem, szíveskedjenek kérélmüket kérvény alakjában hozzám beküldeni. Csak a leg-szükségesebb tárgyakat (3—4 drb.) kérjük. Zászlókat, óltárképeket, csillárt stb. egyelőre nem adhatunk, mert különben más templomoktól a miseruhákat s fehérneműket kellene meg-vonni; ezek pedig szükségesebbek.

A központ csak oly templomok számára nyújt segítséget, a hol az óltáregyesület már szervezte van.

Szf. Ferenc mondása: „Alj be szívesen a szent társulatokba kivált azokba, melyek több lelki haszonnal és épüléssel járnak!“ Alkalmazzuk e szavakat az óltáregyesületek ajánlásakor.

Az öröklámpa télen. Hogy nagy hidegben az olaj meg-fagyását megakadályozzuk, helyeztünk a lámpába erős vörösréz-sodronyt oly formán, hogy azt fenn a láng meglege-gesse, alul pedig melyen belenyúljon az fűvegbe s így tolyton hűt közöljön az olajjal. A sodrony azonban ne álljon közvetlen-len a lángban, mert akkor kellemetlen bűz támad. Mivel a hűközlés állandó, könnyen lesz elegeadő is. Vörösréz helyett vas-sodrony is megteszi a szolgálatot, ha eléggé vastag vagy többszörösen vesszük mivel t. i. a vas nem oly jó hővezető mint a vörösréz (Linz. Quachr.) Parochi est huc invitare, nem lehet ezt a sekrestyésre bízni; vagy ha van nem lehet más-kép, nézzünk utánna sokszor. Vizsgáljuk meg az örök lámpát s látni fogjuk, mennyi piszkos van azon, olaj és porkeverék, arról döglött bogarak stb. A „zelus domus tuae“ — terjedjen ki erre is! Gravis obligatio hogy mindig éjjen, nincs kimen-tés még a szegénységben sem „quod si reditus non sufficit, instituator quaestor vel elemosynarium collector“. Az Úr Jé-zus hálás lesz a község, a családok iránt hol az olt. egyület e tekintetben is életrevalóan működik.

Fordítsunk nagy gondot a pallára is, arra a négyszög-letes vászondarabra, mellyel a kelyhet befűdjük, hiszen a szent vért takarja, ennél fogva ennek is az első mosását pap-nak kell végezni.

A fehérneműekre nézve egy nagyon jó forrásra akadtam a beszterebányai apácáknál. A legszükségeseb-beket ime közlöm: Alba 14 koronától 60 K.-ig Karving 10—40 K. Korporealé drbja 1 K. 70 f. — 2 K.-ig. Purifikatorium csipkével 50 f. — 60 f.-ig Palla 50 f. — 60 f.-ig. Óltárterítő csipkével 8 k—24. k.-ig. Lehet kapni ná-luk miseruhákat, pluviálékat s mindenféle templomi ruhá-kat. Az érdeklődő kérjen tőlük árjegyzéket: „Irgalmas nő-vérek. Beszterebánya“. Kivételes esetekben részletfizetésbe

is bele mennek. Ecclesiae fisco destitutae (szegény templomok!) etiam ergo persolvenda sacra percipere possunt.

A multkorzi felszólalásom nem maradt eredménytelenül, mert egy ismeretlen 30 k.-t küldött valami tárgy beszerzésére. Bárcsak több ilyen találkozónk!

A csemetés kellő mérsékeltéggel történjék „ad excitandos animos ad devotionem“. Nem szabad tehát tűrni, hogy a ministránsok az erős és hosszú csemetés által bosszantsák a papot és a híveket. A gyöngéd és lassu csemetés nagyon emeli a hitet és áhitatot a lélekben. Zelus domus tuae!

Ostyasütés. Vajjon lehet-e megbizni egy hanyag, esetleg részegesen sekrestyesben ily fontos dolgra nézve?! Hol veszi a lisztet? hogyan süti? Mikor süt, hol tartja az otytat? stb. stb. Egy pap így oldotta meg e fontos kérdést: A sekrestyés megkapta az ostyasütési illetékét, de az otytat a plébános felügyelete alatt a plébánián sütötték.

A csik-somlyói egyesület alakuló gyűlésén a lelkes egyesületük hármass célját fejtette: a) felszerítjük a szegény templomokat, b) emeljük a mi templomunk díszét, c) megegyeszteljük az Oltárszentségen jelenlevő Ur Jézust. A Szentésgimadást az első vasárnapokon tartják 10—4-ig, nyári időben 5-ig. Délután szent beszéd és litánia Jézus Szt. Szivéről. A tagok öránként beosztva imádják a szentségi Jézust.

Borbádon Jézus nevenapján volt az első Szentésgimadás 10—4-ig; d. n. szent beszéddel és litániával Jézus szt. nevéről. Az oltár virágokkal volt díszítve és kivilágítva. A tagok az imádási idő alatt az egyleti jelvényeket viseltek. Az isteni tisztelt után volt a szt. Antal kenyerének a kiosztása. Az egész községben élénk érdeklődés van az új egylet iránt. A tagok száma 60 felé jár.

A központi oltáregyesület jan. 24-kén tartott választmányi gyűlést elhatározta az egyházi ruhák megrendelését és pedig a beszterebényai apácáknál. Farsang három utolsó napján Szentésgimadást tart naponként délután szent beszéddel és litániával. Déléltőlökön minden órában szt. mise lesz. Azon ohajának adott kifejezést, bárcsak az idén is volna lelkigyakorlat, úgy mint tavaly!

— **Ardeleán, Pikler, Vázsonyi.** Ardeleán György nyergesfalvi gör. kath. lelkész a napokban fogházra és pénz-bírságra ítélték azért, mert azt kiáltotta a templomban magyarul éneklő népre: „Ne piszkoljátok be Isten házát azzal a magyar énekkel.“ Helyes és igazságos ítélet. De hát akkor mit érdemel Pikler bpesti egyetemi tanár, ki nem rég a jogbölcsélet révén azt hangoztatta katedrájáról, hogy a haza csak egy chimaeikus fogalom; és minő ítélettel sujtandó a nemzet itélőszéke által Vázsonyi, ki a magyar történelmet a vérontás apológiájának deklarálta, mely csak vérszomjas fenevadakat, kulturbesztiákat nevel?

— **Nevezetes magyar történelmi ítelet.** A montecassinói apátság XII. századbeli chartulariumában lapangott legújabb időkig sz. László királynak a nevezett monostor apátjához Oderisiushoz intézett levele. Ezen levél, miként Fraknói Vilmos jeles történészünk az ezen levélről tartott akadémiái értekezésében fölfejté, magyar történeti szempontból kiváló fontossággal bír, mert egy régi magyar történeti vitás kérdésre új világosságot vet. Ugyanis a magyar történetírók közül többen, a XIII. századbeli Spalatói Tamás történeti munkájára hivatkozva, azt tartják, hogy László király mikor 1901-ben Horvátországot elfoglalta, nem vette egyszerűen mind birtokába Dalmáciát is. A XIV. XV. századbeli kronikákban fentartott hagyomány szerint pedig László király nemcsak Horvátországot, de ugyanakkor Dalmáciát is elfoglalta s így birodalma határait kiterjesztette a tengerpartig. A fölfedezett levélből ezen utóbbi vélemény nyert beigazolást. E levélben ugyanis László az apátot egyebek közt értesíti arról, hogy „Szlavóniát már majdnem egészen megszerzte“ minél fogva ezentúl „úgy mint szomszédal“ közlekedhetik vele az apát. Már pedig ebből azt a következtetést lehet vonni, hogy László nemcsak Horvátországnak, hanem Dalmácia egy részének is birtokába jutott. Mert I. a dalmát tengerparti városok voltak Zvoimir birodalmának legjelentékenyebb ré-

szei, ha tehát László foglalkozásaiban eddig nem jutott volna el, nem írhatja vala, hogy a birodalmat „már majdnem egészen megszerzte“. — 2. Használják azt sem mondhatta volna, hogy Monte-Cassino szomszédságába jutott, ha birodalma addig a tengerig nem ért, a mely Olaszország partjait mossa. — 3. László a megszerzett területet Szlavóniának mondja; már pedig a IX. X. XI. századbeli okiratok ezt az elnevezést Horvátország és Dalmácia területének megjelölésére használták.

— **Az igazi kulturbesztiá.** Vázsonyi Vilmos szociál-demokrata képviselő a minap Debrecenben azt mondta, hogy a magyar történelem csakis a vérontás apológiája s vérszomjas hőseink dicsőítésével az ifjúságból szeditelt kulturbesztiákat nevel. Elvtársai, a budapesti szociál-demokraták ezen nagy esemény megünneplésére a napokban diszbankettet rendeztek s vezérkört, Vázsonyit, mint új bonalapítót ünnepték. Ez a jó úr pedig a dicsőségtől mámorosan ezen alkalommal így nyilatkozott: „Minden hiányosságot fölhaznál ellenem a jezsuita agyvelő, mert leleplezem hazugságaikat. De ennél a támadásnál is láttak, hogy vannak izmaink, ökleink, melyek lesújtanak üres koponyáikra.“ Es mondja még valaki, hogy Vázsonyi nem igazi kulturbesztiá, pedig őt ezze nem a magyar történelem fejlesztette, aynyi bizonyos.

— **A jövő zenéje.** Négyezer budapesti egyetemi hallgató szótartot intézett az autonómiát szervező kongresszus tagjaihoz, melyben arra hívják fel őket, hogy a 27-es bizottság elaborátumát ne fogadják el. „Azok közül jövőnk — mondja indokolásul a lelkes szótart, a kik az egyetem falaira a keresztet kinttették, kik „Nemzeti Ideál“-t mertek hangoztatni, a kiket a sajtó, az ugynevezett „magyar“ sajtó „ifjú apostolok“-nak gunyolt. Akarjuk, követeljük, hogy ne zárja el senki az utat, melyen egy katolikus meggyőződésű intelligencia fejlődik. Idealisták vagyunk s azt hisszük, talpra áll hazánkban a katolicizmus még egyszer. Van bátorságunk kimondani, hogy arcunkat szégyenpir futja el, ha tíz millió katolikus szolgálai megaláztatását látjuk. Fáj nekünk látni, miként segítik megású a sirtödröt anyaszentegyházunknak, a szabadság és szeretet egyházának épen azok, a kikről azt hittük, hogy majd, ha elérkezik a komoly pillanat, ama nagy küzdelem ideje, a midőn a tőlünk igazságtalanul elbitortolt jogok visszaszerzéséről lesz szó, ők fognak a katolicizmus élére állani s ők fognak először kardot rántani igaz ügyünkben.“ — Nekünk úgy rémlik, hogy eze szótartban a magyar katolicizmus jövődéli zenéjének szimfonikus hangja csudul meg, a mely szerint egykor még azoknak is táncolniuk kell, a kik esetleg „más levegőben“ úttek föl. — „Manns Dei non est abbreviata.“

— **A lélek-kufárok.** Hogy a székely leányok legtöbbször Romániába és Bulgáriába járnak szolgálatot keresni s ezen vándorléaik közben legtöbbször lelkesmeretlen „ügynökök“ kezébe kerülnek, kik őket, mindentelre csábító ígéretekkel elámítva mint átélé árucikkeket jó áron eladják gonosz embereknek és még gonoszabb asszonyoknak — régi dolog. Most a párizsi Figaro hoz idevonatkozólag érdekes, de elég szomorú leleplezéseket az oceanon túl úzni szokott leánykereskedésről. — A leánykereskedéssel foglalkozó társaságok, mondja nevezett lap, épen úgy alakulnak, mint a rendes kereskedelmi társaságok. A new-yorki társaságnak például, mely legnagyobb a maga nemében, elnöke, alelnöke, titkára és főpáncsnoka van. Egy más között titkos távirati jelekkel érintkeznek a vállalatok, a nemzetközi egyezményben megállapított kules szerint. A szálak New-Yorkban, Rio de Janeiroban és Buenos-Ayresben futnak össze. Az ügynökök bejárják az egész világot és összeazdik mindenütt a csinos leányokat. — Most már tehát világos és könnyen érthető, hogy hova tűnnek el nyomtalanul azon leányok, kik évenként a székelyföldről oly igen nagy számmal kivándorolnak. Es ezekkel a lelkiismeretlen lélek-kufárokkal szemben, sajnos, többnyire tetetetlen a rendőrség.

— **Mai számunkhoz** utalványlapokat mellékelünk.

— **A hurka és a demokraták.** Ismeretes, hogy Vázsonyi Vilmosnak a magyar történelmet meggyalázó hírhedt nyilatkozatát a Debreceen című lap tette közzé. Ennek a lapnak szerkesztője ifj. Móríz Pál, ki állítólag hentes ösöktől származott. A szocialdemokraták szörnyen dühösek lettek a nevezett lap szerkesztőjére a őt a művelt társadalomban lehetetlenné akarván tenni, mert egyebet ellene fel nem lehettek, hát lapjukban „A hurka és az irodalom” címen állítólagos hentes ösöktől való származását lobbantották nagy uri megvetéssel a szemére. No lám-lám, mily demokraták ezek a mi hurka-megvető demokratáink! Valóban méltó pendáncja ez az egyik demokrata nem rég tett azon nyilatkozatának, hogy: „*fűtülünk mi a bagósszájú parasztra.*”

— **Az önzetlen szocialdemokraták.** A napokban Budapestén egy néhány előkelő iparos aláírásával röpirat jelent meg, melyben hiteles adatokkal mutatják ki, hogy a félrevezetett nép filléret a szocialista vezérek korántsem fordítják az eszme terjesztésére, hanem saját maguk jóvoltára, mert hiszen kerek százezer korona az, a mit ezen önzetlen vezérek évenként a nép verejtékes filléréiből fizetés-képen zsebre raknak.

— **Az Országos Pázmány-Egyesület zárandoklata Rómába.** Ó Szentésgye pápai jubileuma alkalmából a katolikus írók és hírlapírók Országos Pázmány-Egyesülete zárandoklatot rendez Rómába, hogy a külföldi egyesületek között első lehessen, mely hódolatát bemutatja a Szentatyának. A zárandoklat márc. 9-én délután indul Budapestről s 10-én a nappali hajóval megy Fiuméből Anconába. Anconában meghálnak és 11-én reggel indulnak Rómába, ahová délután 3 órakor érkeznek. A római tartózkodás 4 napra van számítva. Visszaindulás 15-én, Fiuméből 16-án. Az utazás kizárólag második osztályon történik. (A hajón I. oszt.) Az utazás összes díjai, ellátás a hajón, lakás és ellátás Anconában és Rómában, visszajövet ebéd Zágrábban, nemkülönben Rómában a társas felvonuláshoz szükséges kocsik díjai beleértve, mindössze 60 forint lesz. A zárandoklatban részt vehet az egyesületi tagok mellett minden katolikus író, a katolikus papság és világi értelmiség tagjai, nemkülönben tozátartozók. Az zárandoklatot az egyesület elnöke, dr. Margalits Ede egyetemi tanár vezetése mellett rendezzi a bizottság, mely a részvevők minden lehető kényelméről és utbagazatásáról gondoskodik. A jelentkezés febr. 15-éig eszküldendő, meg pedig dr. Margalits Ede előnk címére (Budapest, VII., Kertész-u. 20.) A jelentkezéssel egyidejűleg 10 forint előleg küldendő. A fennmaradó 50 forintot március 2-ig kell befizetni, melyért a jegyet postafordultával küldi a bizottság. A szükséges utasításokat külön-külön kapják meg a jelentkezők.

— **A gyermekek iszákosságáról** értekezett a bécsi szeszellenes kongresszión Kassovitz tanár és tapasztalatait a következőben foglalta össze. 1. Súlyos elváltozásokat, delírium tremens, alkoholos mániát, epilepsziát, májdagaszt és vikkort észlelt ő is és mások is idült szeszélvezés után a gyermekeknél. 2. E megbetegedéseket nemcsak a pálinka vagy más italigen nagy adagja idézte elő, hanem már sűrű vagy bor kis adagja vagy konyak oly csekély adagban, melyet sokan nemcsak megengednek, de határozottan előnyösnek is tartanak. 3. E tapasztalatok azt tanúsítják, hogy a gyermek szervezete föltötte érzékeny a szeszszel szemben. 4. Sokszor gyógybatást várnak a gyermekeknél a szesz italól. 5. Tudományos kutatás földertette, hogy az a főfogás, mintha az alkoholnak tápláló értéke volna, teljesen hamis; a fehérje a szeszést nem csökkenti hanem fokozza. 6. E tapasztalatnak megfelel az a tény, hogy gyermekeknél a szesz élvezése a kifejeződést megakasztja. 7. Az alkoholnak az a hirt, hogy az emésztést elősegíti, szintén hamis és onnan ered, hogy az alkohol kábító hatásával e kellemetlen érzéseket eltompítja. 8. Gyermekek étvágytalanságánál sokszor szesz italok élvezése bizonyult az egyedüli káros behatásnak, melynek megszüntével a rendszer étvágy vi-szatért. 9.

Az alkohol a láz ellen sem ér semmit, mert még igen nagy és veszélyes adagokkal is csak kevésbé lebet a lázat csökkenteni. 10. Kísérletek bizonyítják, hogy az alkoholnak sokat dicéért serkentő hatása vagy egyáltalán nem jelentkezik vagy hamar elmúlik, de mindenesetben az idegizom-rendszernek hűdészerű bűnlása áll be. Gyermekek lázas betegségeinél a szivet alkohollal erősíteni minden tudományos alap nélkül való dolog. 11. Alkoholnak mint belső baktérium-ölő szerek adagolása értelmetlen dolog, mert az állatokkal való kísérlet azt mutatja, hogy az alkohol a fogékonyságot nem csökkenti, hanem fokozza. 12. Az alkohol a szellemi képességet sem fokozza; itt is a rövid izgalmi állapotot a szellemi képességnek napokig tartó csökkenése követi. 13. Iskolás gyermekeken végzett kísérletek is az alkohol ilyen káros hatását mutatták ki. 14. Mivel ezekből kitűnik, hogy a kis mennyiségben adott szesznek is káros hatása van a gyermek szervezetre, azért sem beteg, sem egészséges gyermekeknek szesz ital egyáltalán ne adjunk.

I R O D A L O M.

* *A kereszténység jogi helyzete a római birodalomban.* Irta Vargha Dezső dr. Budapest, 1901. 8-rét. 73 lap. Ara 1 korona 60 fillér. A Szent-István-Társulat Tudományos és Irodalmi osztályának kiadása. Vargha Dezső dr. hazánkban azon nagyon kevesek közül való, a kik művelik az általános egyháztörténetet, még pedig alapos tudással, ugy, hogy bizonyosan ő az első ama nagyon kevesek között. Monográfiája III. Ince pápáról, dolgozatai VII. Gergelyről kétségtelenül külföldön is figyelmet keltekkel volna. Most pedig egy nagyon modern kérdéssel foglalkozik, a mely vagy tíz esztendeje tartja lekötve a tudományos világ érdeklődését: a kereszténység jogi helyzetével a római birodalomban. Miért üldözték a római császárok a keresztényeket? mi volt ennek az üldözésnek jogi alapja? E kérdéseket vetik föl magunknak a tudósok s meglehetősen változatos rájuk a felelet. Meglehetősen első sorban az a tény, a melyet Vargha állapít meg, hogy tudniillik a modern kritikai történetírás előtt az őskeresztény hagyományok lényegükben megállapítják helyüket, például a mártírok rengeteg nagy számára vonatkozólag. Az őskeresztény irodalom világtudásánál is azután Vargha sorra veszi Allard, Le Blaut, Neumann, Mommsen, Conart, Duval, Sausse, stb. (a régebbi tudósokat nem is számítva) nézeteit az üldözések okáról, a keresztények jogi helyzetéről. Egyiket sem fogadja el, hanem megalkotja a magáét, a mely ha talán nem is mondja ki az utolsó szót, legalább méltóan sorakozik ama nagyevű tudósok véleményéhez. Az üldözések okát Vargha magában a keresztény kvalitásban találja, azaz ebben: elég volt, hogy valaki magát kereszténynek valja s mártíromságát öntették. Ezen meggyőződésének megokolásában s ugyanennek keretében a nagy képzettségű fiatal pap olyan ritka és széleskörű tudást mutat be ugy az őskeresztény, görög-római irodalomban, valamint az újabb történettudományban, a mely bármelyik tar-és ősz koponyának nem kis becsületére válnék. Ha Vargha munkája valamelyik művelt nyugati nyelven jelent volna meg, nevet egyhanglag besoroznák a fűnt említett elsőrangú tudósok közé. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában, Budapestén, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28.

* *Értesítés.* Legmélyebb tisztelettel kifejezése mellett van szerencsém a fűtisz. Lelkészkedő Papságot értesíteni, hogy „Házassági Akadályok” és „Házassági Felmentvények” című gyakorlati kézi könyveimet, melyek a legtöbb egyház megyében főpásztorilag ajánlva lettek, ezúttal leszállított áron 3 rtt, 50 kr. helyett 2 rtt. 40 krajczárért (8—8 int.) küldöm meg bérmentesen megrendelőimnek. — Tisztelettel, Abrudbánya Alsó-fehérmegye Dr. Lukács Antal plebános.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Zlamál Agost.

Szerkesztőtársak: Eröss József, Kárpiss János, Péter János dr., Wagner Sándor.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.